

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Herontwikkeling vliegbasis Soesterberg

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

3 maart 2010 / rapportnummer 2073-61

1. OORDEEL OVER HET MER

De provincie Utrecht en de gemeenten Soest en Zeist hebben, in samenwerking met het ministerie van Defensie, het voornemen om het gebied van de Vliegbasis Soesterberg te herontwikkelen tot een hoogwaardig natuurgebied met recreatief medegebruik, recreatieve functies (bezoekerscentrum en museumkwartier) en een woningbouwlocatie (440 woningen).

Om de herontwikkeling ruimtelijk mogelijk te maken is een structuurvisie herinrichting Vliegbasis Soesterberg opgesteld, als partiële herziening van de provinciale ruimtelijke structuurvisie 2005-2015¹. Voor de besluitvorming over de herziening van de structuurvisie wordt een procedure voor een planmilieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen. Het college van Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Utrecht heeft op 15 december 2009 het ontwerp van de partiële herziening van de structuurvisie vastgesteld. Provinciale Staten (PS) van Utrecht zijn bevoegd gezag.

De Commissie² is van oordeel dat het milieueffectrapport (MER) de milieueffecten van het voornemen helder en overzichtelijk in beeld brengt. Opname in het MER van een 'verwaarlozingsscenario' maakt een vergelijking mogelijk tussen de huidige situatie, het voornemen en de situatie waarin geen ontwikkeling plaatsvindt. De essentiële informatie voor de besluitvorming is in het MER aanwezig.

Toetsing van het ruimtelijk plan³ aan de saldobenadering uit het beleid voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) wijst uit dat het voornemen per saldo leidt tot meer natuur en betere natuurkwaliteit ten opzichte van de huidige situatie. De Commissie merkt op dat de beoogde ontwikkeling van schraalgraslanden onzeker is, vanwege de bestaande achtergronddepositie van stikstof. Daarnaast kunnen betreding en verstoring van negatieve invloed zijn op het realiseren van de geformuleerde natuurambities, zowel voor kwetsbare flora (hei, heischrale graslanden en schraalgraslanden) als fauna (tapuit, boommarter).

Een inpassingsplan of bestemmingsplan is de volgende stap in het proces om het voornemen te realiseren. Hiervoor zal een procedure voor een besluit-m.e.r. worden doorlopen.

De Commissie adviseert om voor de vervolgbesluitvorming maatregelen uit te werken om onomkeerbare effecten op de natuurkwaliteit in de uitvoeringsfase en negatieve effecten van betreding en verstoring na realisatie te voorkomen. Ook zijn detaillering en nadere visualisatie van de landschappelijke inpassing van museumkwartier en woningbouwlocatie belangrijk.

In hoofdstuk 2 wordt het oordeel van de Commissie nader toegelicht en worden aanbevelingen gedaan voor het vervolgproces.

---

¹ Provinciale Staten (PS) van Utrecht stelden op 13 december 2004 het Streekplan 2005-2015 vast. Het streekplan is beleidsneutraal omgezet in een structuurvisie met het besluit van PS op 21 september 2009.

² Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*.

³ Voorafgaand aan het opstellen van het ontwerp van de partiële herziening van de structuurvisie zijn de uitgangspunten voor de herontwikkeling vastgelegd in een ruimtelijk plan. Dit plan is vastgesteld door Provinciale Staten van Utrecht en de gemeenteraden van Soest en Zeist d.d. 11 juni 2009.

2. TOELICHTING OP HET OORDEEL

2.1 Algemeen

Voorafgaand aan de structuurvisie herinrichting Vliegbasis Soesterberg is door de provincie Utrecht en de gemeenten Soest en Zeist een ruimtelijk plan opgesteld, waarin de randvoorwaarden en uitgangspunten voor herontwikkeling zijn vastgelegd.

In het MER zijn zowel de herontwikkeling als de te verwachten ontwikkeling zonder het voornemen (verwaarloozingsscenario) vergeleken met de huidige situatie. Het verwaarloozingsscenario houdt in dat het terrein is opengesteld, de gebouwen zijn verlaten en er geen activiteiten en specifiek beheer meer plaatsvinden. De milieugevolgen van het voornemen en van de te verwachten ontwikkeling zonder het voornemen zijn overzichtelijk in beeld gebracht.

Bij het positieve oordeel over het MER plaatst de Commissie de kanttekening dat de kaarten in het MER in een aantal gevallen slecht leesbaar zijn. Verder bevorderen de vele terugverwijzingen in de partiële herziening van de structuurvisie en het MER naar de structuurvisie en de toetsing saldobenadering de zelfstandige leesbaarheid van de partiële herziening en het MER niet.

De provincie Utrecht heeft de Commissie gevraagd op welke aspecten het plan-MER moet worden aangevuld of aangepast om te kunnen voldoen aan de vereisten voor een besluit-MER. Dit hoofdstuk gaat hier op in.

2.2 Locatie museumkwartier

De uitgangspunten voor herontwikkeling van de vliegbasis zijn in november 2006 vastgesteld door PS van de provincie Utrecht en de gemeenteraden van Soest en Zeist. Eén van de uitgangspunten is de vestiging van een militair museum op de huidige locatie. Locatiealternatieven voor het museumkwartier zijn in het MER niet verder onderzocht.

Bij het opstellen van het ruimtelijk plan zijn verschillende varianten voor de locatie van het museumkwartier afgewogen. Uit paragraaf 2.2.4 van het MER blijkt dat vanwege de aanwezige infrastructuur en bebouwing het Rijk de beoogde locatie het meest geschikt vindt. Paragraaf 3.1.2 van het MER geeft aan dat de EHS-saldobenadering mede sturend is geweest voor de locatiekeuze.

Uit het MER blijkt dat het museumkwartier op de beoogde locatie versturende effecten heeft en daarmee beperkingen kan opleveren voor de ontwikkeling van natuur. Daarom zijn beheermaatregelen noodzakelijk om daadwerkelijk aan de eisen van de EHS-saldobenadering te kunnen voldoen (zie ook paragraaf 2.4 van dit advies).

■ De Commissie adviseert voor de vervolgbesluitvorming over de locatie van het museumkwartier beheermaatregelen uit te werken om de beoogde natuurontwikkeling te kunnen waarborgen.

2.3 Verkeer en vervoer

In het MER wordt aangegeven, dat er een openbaar vervoerverbinding tussen NS-station Den Dolder en Soesterberg via het nieuwe museum zal worden geëxploiteerd. Aan dit idee is geen concrete invulling gegeven. Hierdoor kan

thans niet worden getoetst in hoeverre deze verbinding de vermelde effectiviteit zal hebben (een OV-aandeel van 10%). Ook is niet bekend hoe de exploitatie zal plaatsvinden. Als er minder personen van het openbaar vervoer gebruik maken, zullen er waarschijnlijk meer per auto komen. Gezien het reeds hoge aandeel van het autoverkeer zal het effect op luchtkwaliteit en geluid beperkt van omvang zijn. Om een nauwkeuriger berekening van de effecten mogelijk te maken is het van belang inzicht te verkrijgen wat dit mogelijk betekent voor de vervoerstromen in het studiegebied.

- De Commissie adviseert voor de vervolgbesluitvorming inzichtelijk te maken hoe een OV-aandeel van 10% van het aantal bezoekers zal worden gerealiseerd, dan wel wat de verkeer- en vervoerseffecten zijn wanneer deze ambitie niet wordt bereikt.

2.4 Natuur

Omdat het gebied binnen de EHS ligt is toetsing van het voornemen aan het EHS-beleid noodzakelijk. Hierbij is de EHS-saldobenadering toegepast. De toetsing⁴ aan de EHS-saldobenadering geeft een helder beeld van de beoogde kwantitatieve en kwalitatieve natuurontwikkeling.

Kwantiteit

In de toekomstige situatie is sprake van een inrichting met 378,5 ha natuur en 72,9 ha overig gebruik. Kwantitatief is sprake van een toename van het aantal ha natuur ten opzichte van de huidige situatie (317,4 ha).

Kwaliteit

De kwaliteitwinst is beoordeeld aan de hand van de geformuleerde wezenlijke kenmerken en waarden van het EHS-gebied. Het voornemen is getoetst aan effecten op de huidige en potentiële natuurwaarden.

De toetsing aan de EHS-saldobenadering toont aan dat het voornemen per saldo een verbetering betekent voor de natuurkwaliteit. Wel heeft het voornemen een ongunstig effect op verstoringgevoelige soorten, zoals de tapuit.

Het MER laat een ambitieuze doelstelling zien voor de beoogde natuurontwikkeling. In het MER wordt onderkend dat het voornemen verstoring van natuur als gevolg van recreatie met zich meebrengt. In het verleden heeft het hoogwaardige schraalgrasland zich kunnen ontwikkelen onder omstandigheden van relatieve rust en specifiek maaibeheer. Door toekomstige betreding kan deze kwaliteit achteruitgaan.

De Commissie wijst er verder op dat de hoogte van de achtergronddepositie van stikstof in het gebied de ontwikkeling van nieuwe graslanden met grote ecologische kwaliteiten in de weg kan staan.

Om de geformuleerde ambitie te kunnen benaderen zijn uitgebreide monitoring, specifiek beheer en mogelijk aanvullende maatregelen, die de effecten van betreding en de effecten van stikstofdepositie verminderen, van belang.

Daarnaast is het onzeker, gezien het toekomstig recreatief gebruik en de locatiekeuze voor het museumkwartier, of de corridorfunctie van het gebied geschikt is voor soorten als boommarter en edelhert. Hier kan in de verdere uitwerking van het voornemen aandacht aan worden besteed.

---

⁴ Toetsing vindt plaats door de provincie. Omdat de provincie Utrecht initiatiefnemer is, is het ministerie van LNV gevraagd de toepassing van de saldobenadering te toetsen. Op 17 februari 2009 heeft het ministerie te kennen gegeven dat het ruimtelijk plan in overeenstemming is met de spelregels voor de EHS-saldobenadering.

Het uit te werken beheerplan zal ondermeer ingaan op de instandhouding van beschermde soorten⁵, en speelt een rol bij het realiseren van de natuurdoelstelling. In de vervolgfase zal op grond van het EHS-beleid de realisatie van de doelstelling moeten worden gewaarborgd.⁶

- De Commissie adviseert bij de uitwerking van het voornemen inzichtelijk te maken met welke maatregelen de beoogde natuurkwaliteit wordt gewaarborgd.

2.5 Landschappelijke inpassing

In het vervolgproces van het voornemen moet de landschappelijke inpassing verder worden uitgewerkt. Het museumkwartier is in het ruimtelijk plan meer uitgewerkt dan de woningbouwlocatie. Voor de woningbouwlocatie zijn de uitgangspunten en eisen nog niet vastgelegd. Het ruimtelijk plan geeft een globale stedenbouwkundige schets. Naast een meer gedetailleerde uitwerking is een visualisatie van de landschappelijke inpassing van belang.

- De Commissie adviseert voor de vervolgbesluitvorming een meer gedetailleerde uitwerking en visualisatie te maken van de landschappelijke inpassing van het museumkwartier en de woningbouwlocatie.

---

⁵ zie paragraaf 5.2.1 toetsing ruimtelijk plan aan saldobenadering EHS, Arcadis, 26 januari 2009.

⁶ zie ook zienswijze Stichting Milieuzorg Zeist e.o.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing plan-MER

Initiatiefnemer: het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht

Bevoegd gezag: de gemeenteraden van Soest en Zeist en de Provinciale Staten van de Provincie Utrecht

Besluit: partiële herziening provinciale ruimtelijke structuurvisie 2005-2015

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C9, D10.1
plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie C9, D10.1

Activiteit: transformatie van het gebied van de Vliegbasis Soesterberg tot een hoogwaardig natuurgebied met recreatief medegebruik, recreatieve functies en een woningbouwlocatie.

Procedurele gegevens:

advies aanvraag: 15 april 2008

advies reikwijdte en detailniveau: 28 april 2008

ter inzage legging MER: 22 december 2009 t/m 15 februari 2010

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 18 december 2009

toetsingsadvies uitgebracht: 3 maart 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

drs. S.R.J. Jansen

prof. dr. J.M. Mastop

D. Spel (secretarissen)

ir. J. Termorshuizen

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in de besluitvorming. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.10 van de Wet milieubeheer en de documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake, als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, alvorens het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Ontwerp Structuurvisie Herinrichting Vliegbasis Soesterberg, Partiële herziening van de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2005-2015, 15 december 2009;
- Ruimtelijk Plan Vliegbasis Soesterberg, Programmabureau Hart van de Heuvelrug, maart 2009;
- Ruimtelijk plan Vliegbasis Soesterberg, toetsing aan de saldobenadering EHS, Arcadis, januari 2009.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Stichting Milieuzorg Zeist, Bilthoven

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Herontwikkeling vliegbasis Soesterberg

De provincie Utrecht en de gemeenten Soest en Zeist hebben het voornemen om het gebied van de Vliegbasis Soesterberg te herontwikkelen tot een hoogwaardig natuurgebied met recreatief medegebruik, recreatieve functies (bezoekerscentrum en museumkwar-tier) en een woningbouwlocatie (440 woningen). Om de herontwikkeling mogelijk te maken is een structuurvisie opgesteld, als partiële herziening van de provinciale ruimtelijke structuurvisie 2005-2015. Provinciale Staten van Utrecht zijn bevoegd gezag.

ISBN: 978-90-421-3001-2

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

